

A bölcs madarokról, a gonosz kígyóról és más állatokról

Földi Péter állatábrázolásairól

A művészet története folyamán oly népszerű állatábrázolások a huszadik század elejére megcsappantak, sőt 1945 után szinte teljesen eltűntek. Azóta csak nosztalgiával, a reprodukciókat nézegetve gondolhatunk vissza Henri Rousseau, a finác okos macskájára vagy az alvó cigánylányt szaglászó jámbor oroszlánjára, Paul Gauguin fekete sertéseire, esetleg Franz Marc kék és vörös lovaira. Az időben továbblépve, még a két háború közötti magyar művészetben is találkozhatunk állatábrázolásokkal, hiszen Paizs Goebel Jenő a harmincas években festette egzotikus párducait, leopárdjait, kakaduit, flamingóit.

A 20. század második felében az absztrakt művészetek felé tájékozódó képzőművészek (a naivok kivételével) elfordultak az állatoktól, sőt még az elvontabb állatszimbólumok megjelenítésétől is. Ezt a figurális művészetet elszegényítő tendenciát szakította meg Földi Péternek az 1970-es évek első felében induló pályája, melynek már a kezdetén megjelennek témaként az állatok, mindenekelőtt a madarak. (Sőt generációs társai között is találunk olyan alkotókat, például Somogyi Győzöt és Szemadám Györgyöt, akiknek munkáin, ha nem is olyan gyakran, mint Földiéin, fel-feltűnnek az állatok.)

Földi Péter munkásságát immár negyven esztendeje – indulásától egészen napjainkig – végigkísérik az állatábrázolások. A korai, a múlt század hetvenes éveinek első felében készült, gyerekrajzok ihlette, színesen, vörössel, fehérrel és kézzel megfestett, groteszken egyéni, mesebeli madarakat elénk varázsoló munkái (*Madár*, 1977) után kifejezésmódja gazdagabbá, összetettebbé vált: többalakos, szimbolikus jelentésű kompozíciók festésébe kezdett (*Kondás*, 1979; *Fészekhágyók*, 1985; stb.). Ez a dekoratív, szimbolikus megjelenítés-mód máig jellemzi piktúráját.

Az ég közelében élő, bölcs és joviális szárnyas lények után a nagy lábú, hegyes karmú, suta embriófejű, nagy szemű és gyámoltalan fiókák következtek (*Csirke az ólban*, 2002), utánuk pedig a nyulak festmények. A nyulak, melyek a köztudatban és a népmesékben is gyávák, a közép- európai kultúrkörben egyben termékenységi szimbólumok is (húsvéti nyúl tojással). Földi nyulai teljesen mások, eltérnek a hagyományosan bennünk élő képtől: nem kedvesek és nem is gyávák. Kiszolgáltattak, ugyanakkor képesek megvédeni magukat, hiszen hosszú körmük és éles foguk van. Ha tovább vizsgáljuk a művész állatos munkáit, rájövünk, hogy különböző típusaik megjelenését nagyon nehéz kronologikusan bemutatni, mivel szinte ciklikusan változnak: van, amikor abbahagyja egy-egy jellemző típusának a festését, aztán később újból vissza-visszatér hozzá. Ha viszont a jelentésük felől közelítjük meg kompozícióit, rá kell jönnünk, hogy malcai, kacsái, csirkéi lényegében haszonállatok, a paraszti háztartás részei, nem holmi mitikus figurák, erkölcsi példázatok szereplői, mint az iro-

dalomban például Ezópusnál vagy La Fontaine-nél, esetleg Orwellnél, akinek híres regényében a különböző állatok az emberi (többnyire negatív) tulajdonságok hordozói. Földinél is rendelkeznek ugyan szimbolikus jelentéssel, de legalább annyira profánok, mint amennyire jelképesek. Ennek ellenére mindig különböző karakterűek, van, amikor kiszolgáltatottak és embriószerűek, van, amikor kedvesek és viccesek is, mint a *Bakugrás* (2000–03) szívárványpatájú kiskecskéje, máskor önérzetesek és okosak, mint a sínen sétáló macskája (*Macska a vasúti sínen*, 1995–96).

Más a helyzet a vadállatokkal, például a kígyóval vagy a hiénával. Hogy a kígyó gonosz, ravasz állat, azt már a Bibliából tudjuk. Az állatok szimbolikus jelentését emeli ki az irizáló, zömmel kék-fehér tónusú *A kígyók elmennek* című (2000–02) vászon, melyen a hideg színekkel megfestett, a rosszat jelképező, hullámmozgású két csúszómászót a bal első sarokba szorított két ijedt tekintetű szempár figyeli. A magyar nép hiedelemvilágában a kígyó egyaránt lehet jó (a házi kígyó a ház védőszelleme) és rossz állat. Az ókor óta ismeretes Európában a kígyókő létezésébe vetett néphit. A kígyókő gyógyító hatású és csodát rejt magában, ugyanis aki szájába veszi, az láthatatlanná válik. A művész egy másik, ugyancsak a jó és a rossz harcát megörökítő festményén viszont a baglyok elpusztítják a kígyótojásokat (*Kígyótojások*, 1984–85). *A hiéna törpe tulipánt látott* című képén a naiv népi ábrázolásmódot idézi meg a festő: a napsárga háttér előtt megjelenő hiénája egy képzeletbeli szörnyre, egy majomba oltott kisördögére hasonlít. Az elrajzolással az állat gonoszságát, alamuszóságát hangsúlyozza. Ha fellapozzuk a *Jelenések könyvét*, megtaláljuk, hogy a hét főbűnt megtestesítő szörnyű vadállat hét feje közül az egyik hiénafej.

Földi Péter alkotásait nézegetve elgondolkozhatunk azon, mi teszi festményeit, rajzait, pasztelljeit egyéniékké, másokkal össze nem téveszthetőekké. Művészetének sajátosságát elsősorban a gyerekrajzoktól is megérintett, egyszerűre naiv és modern, a színeket izzásig fokozó, a montázstechnikára építő, egyes izolált formákat összekapcsoló kifejezésmódja teremti meg, szellemiségét pedig a bartóki, a Tóth Menyhért-i szintéziskeresés, a paraszti kultúra hagyományainak vállalása adja.

Lóska Lajos